

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

A1 TÜRKÇE DERSİ UZUN TEZİ

KADININ MÜCADELESİ

Araştırma sorusu: Ayşe Sarısayın'ın "Ansızın Günbatımı" adlı yapıtında toplumsal yapı içinde kadının kimliği Şahika Ener'in üzerinden hangi yönleriyle ele alınmıştır?

Ders: Türkçe A, Kategori 1

Sözcük sayısı: 3913

İÇİNDEKİLER

I.GİRİŞ.....	2
II.TOPLUMDA KADININ YERİ.....	4
II.I.GELENEKSEL YAPI İÇİNDE ODAK FİĞÜR.....	4
III. ODAK FİĞÜRÜN KADIN OLARAK VERDİĞİ YAŞAM MÜCADELESİ	7
III.I.ODAK FİĞÜRÜN RESSAM KİŞİLİĞİNİN YAŞAM MÜCADELESİNDE ETKİSİ.....	8
III.II. ODAK FİĞÜRÜN EŞİ TARAFINDAN TERK EDİLİŞİ.....	9
III.III. ANNE-KIZ İLİŞKİSİ.....	13
IV.SONUÇ.....	16
V.KAYNAKÇA.....	18

I.GİRİŞ

Ayşe Sarısayın'ın "Ansızın Günbatımı" adlı yapıtında geleneksel toplum yapısı içinde kadın kimliğinin odak figür Şahika Ener üzerinden hangi yönlerden ele alındığı edebi açıdan incelemektir. Her toplum kendi kültürü ve özelliklerine göre şekillenen toplumsal yapılar oluşturmuştur. Bu yapılarda kadınların maruz kaldığı baskılar vardır. Kadınların nasıl davranacağını toplum belirler ve bunun üzerine kurallar oluşturur. Şahika Ener'in hayatında, mücadele ettiği olaylarda ise baskının izleri açık şekilde yazar tarafından ortaya konur. Odak figürün başından geçen olaylara tepkisi, onun bakış açısıyla geleneksel toplum yapısı belirlenmiştir. Kurallar kadının sosyal-ekonomik haklarında söz sahibi olmakla beraber sosyal ve ekonomik statüsünü belirleyecek kadar baskın bir yer oluşturmaktadır. Toplumsal kurallar kaçınılmaz şekilde, kadınların hayatlarını daha da zorlaştırır.

Kadın figürlerin özel hayatlarına dair sorunlarla nasıl mücadele edecekleri toplumun değerleri tarafından ortaya konur. Kadınlar eğer toplumun parçası olmak istiyorlarsa, toplumun belirlediği kimliklere, normlara uymak zorundalardır. Toplumun baskısına karşı verdikleri zorlu mücadele boyunca bu baskı aslında kadınları kalıplara sokarak onların kendileri olmalarını engeller.

Kadının toplumdaki kimliğine bakış açısı günümüze kadar birçok değişime uğramıştır. Değişimin örneklerinden biri ise Modern Türk edebiyatında kadın kimliğinin eserlerde, farklı şekilde ele alınmasıdır. Kadına karşı gelişen baskı Modern Türk edebiyatına da konu olup edebi açıdan işlenmiştir. Toplum yapılarının kadın kimliğine olan bakış açısını yansıtmıştır. Kadınların toplum baskısına karşı verdikleri yaşam mücadelesi sırasında karşılaştıkları sorunlar ve hissettikleri farklı figürler üzerinden farklı yapıtlarda yazar tarafından altı çizilmiştir. *"Yapıtlarda evli kadınlar aydın kimliklerini ön planda tutarlar. Bu kimlikleri dolayısıyla da toplumu ve toplum içindeki yerlerini soruştururlar çünkü aydın kimlikleri*

geleneksel toplum yapısının oluşturduğu kadın kimliği ile ters düşer.”¹ Kadın kimliğinin geleneksel toplum yapısındaki yeri evlilik, yalnızlık, toplumla çatışmalar gibi farklı konular üzerinden ele alınır. Kadın figürlerin geleneksel toplum yapısının düşünce yapısına karşı verdikleri yaşam mücadelesi ile kurmaca metinlerde yer alır. Bu durumun en büyük nedeni ise toplumsal ahlak konularının çerçevelerinin toplum tarafından belirlenmesi sonucu ortaya çıkan “ideal” kadın kimliğidir. Kadınların bu kimliğe uymasını bekleyen toplumla, kimlik içine girmeyen kadınlar arasında çıkan birey-toplum çatışması kaçınılmazdır.

Ayşe Sarısayın’ın “*Ansızın Günbatımı*” adlı yapıtında yazar toplumsal yapının kadın kimliğini nasıl etkilediğini odak figür üzerinden okuyucuya sunmuştur. Yazar, odak figürün toplumun baskılarına direnip güçlü bir kadın figürün verdiği yaşam mücadelesini anlatır. Yaşam mücadelesi yapıtta farklı başlıklar içinde okuyucuya verilmiştir. Odak figürün hem kendi içinde hem de geleneksel toplumla yaşadığı çelişkiler dışında yalnızlık korkusu, terkediliş ve yalnızlık korkusu içinde kendini bulma arayışı işlenmiştir. Arayış odak figürün kızlarıyla ilişkisini şekillendirmiştir. Odak figür verdiği mücadele boyunca zorluklar yaşamasının yanı sıra kurgu boyunca farklı duygu değişimlerine maruz kalmıştır. Yaşam mücadelesi boyunca toplumla büyük çatışmalarda bulunmuştur. Çelişkiler sayesinde okurun odak figürün anlaması zor olan duygu durumları karşısında empati yapması kolaylaşmıştır. Yazar, Şahika Ener’in toplum baskısına karşı olan zorlu yaşam mücadelesinin içine girmesini okuyucuya yapıtta yer verdiği betimlemeler, iç diyalog, bilinç akışı gibi anlatım teknikleri ile sunmuştur. Yazarın edebi tercihinin amacı ise okurun toplumun baskılarına göğüs geren odak figürü anlaması ve yapıt boyunca yaşam mücadelesini canlı tutmaktır.

¹ www.academia.edu/37815362/GEÇMİŞTEN_GÜNÜMÜZE_TÜRK_EDEBİYATINDA_KADININ_YERİ.

II. TOPLUMDA KADININ YERİ

Toplumlarda kadının yeri hakkında oldukça kalıplaşmış kurallar vardır. Bu kurallar kadın üzerinde baskı kurmuştur. Baskılar toplumun, kadınlarının nasıl davranmaları gerektiği, çocuklarını nasıl yetiştireceğine, ne hissedeceğini, nasıl duygular içinde bulunması gerektiğini, kime nasıl davranması gerektiğine karar vermektedir. Bütün toplumlarda biyolojik farklılıklar kültürel açıdan, o toplumun yapısına göre ele alınıp değerlendirilir. Böylece kadınların ve erkeklerin nasıl davranabileceklerine, haklarına ne derece sahip olduğuna veya sahip olması gerektiğine dair beklentilerde bulunurlar. Beklentiler geleneksel toplumlardan da baskıcıdır. Evli, boşanmış ve terk edilmiş kadınlar üzerinde kurdukları tabular ve önyargılar kadınların özgürce hissetmeleri gereken duyguları da baskılamıştır.

II. I. GELENEKSEL YAPI İÇİNDE ODAK FİGÜR

Terk edilme, yalnızlık duygu durumları yaşam mücadelesinin bir parçasıdır. Terk edilmiş sonucunda oluşan yalnızlık duygusu duygu durumunun değişimine yol açar. Geleneksel toplum yapısına karşı dîmdik durmayı gerektiren duygu durumu kadınların topluma ait kimliklerini arayışında önemli bir rol oynar. Yapıtta odak figür, Şahika Ener kocası tarafından terk edilmiş, toplumun baskısı altında kalmamak için davranışlarını toplumun belirlediği değerlere göre belirler. Kadını belli kimlikler içine sığdırmaya ve onları bu kimliklere girmeye zorlayan toplum baskısı yapıtta odak figürün duygu durumundaki büyük değişikliklere neden olmuştur. İlişki statüleri toplum değerlerinde önemli bir yer kaplamaktadır. Toplumun kuralları boşanmış veya eşi vefat etmiş kadınların üstüne gelen yaşama bile nasıl karşılık vereceğini belirler. Modern toplum yapısına göre oldukça baskıcı olan toplumlarda kadınların mücadelesi daha ağırdır.

Ayşe Sarısayın'ın Ansızın Günbatımı adlı yapıtında, 12 Eylül zamanında eşi tarafından terk edilmiş bunun üzerine üç genç kızına, annelik hem de babalık yapmaya çalışan yazar bir

ressamı odak figür olarak ele almıştır. Kurguda figürün geleneksel toplum yapısında karşılaşıcağı sorunlar çerçevesinde vereceği yaşam mücadelesi anlatılmıştır. Şahika Ener'in, kızlarından sonra tutkuyla bağlandığı şey resim yapmak, sergilerinin peşinden gitmektir. Yapıtta tek başına mücadele verdiği çatışmalardan da anladığımız gibi resim yapmaya olan bağlılığı problemlerinden kaçma, üzerine gelen hayat baskılarından kurtulma çabasıdır. Odak figür hissettiği yalnızlığı resim yaparak doldurmaya çalışır fakat eşi ile yollarını ayırdığı zaman duygu değişiminden kaçamaz. Odak figürün içinde bulunduğu duygu değişimi kızlarıyla ilişkisinde çelişkiler yaşamasına neden olur. 12 Eylül 1980 sonrası Türk halkı güvenlik kaygısı içindedir. Kaygılara bağlı şekilde aile kurumlarında iç çatışma ve aile değerlerinde oldukça aşınma gözlenmiştir. Darbe gençleri de etkilemiştir. Gençlerin hedef alınmasıyla ideali olmayan gençler ortaya çıkmıştır. *“O dönemde, erkekler hiçbir zaman eve kaçta geldin diye bir sorgulamaya maruz kalmamıştır. Kadınlar ise yeniden evin küçük kızı halini almıştır.”*² Şahika Ener ve Ortanca arasındaki ilişkisi bu baskıdan en çok etkilenendir. 12 Eylül döneminde çıkan öğrenci olaylarıyla birlikte hem Şahika Ener'in kendi içinde huzursuzluk ve güvensizlik oluşturmuştur. Ortanca'nın ODTÜ üniversitesini kazanmasıyla birlikte Şahika Ener'in baskıları Ortanca üzerinden artmıştır.

“Şahika Ener asi ve pervasız kızının Ankara'da okumasının bir türlü içine sindiremese de, mimarlığı kazanmış olmasıyla avunuyor: ”Bilimle sanatı birleştiren bir alan. İnşallah gereğini yapıp kendini gösterirsin okulda. Farklaşman, öne çıkman lazım. Öğrenci olaylarından uzak durman şart tabii.” (Sarısayın,70)

Baskı ev içinde gerginlik oluşmasına neden olmuştur. Bu gerginlik Şahika Ener'in diğer kızlarıyla ilişkisine yansımıştır. 12 Eylül döneminin yaptırımları kadınların üzerinde otorite kurmuştur. 12 Eylül olaylarının gerçekleştiği zamanlarda kızlarını korumak için verdiği yaşam mücadelesi de odak figürün kızlarıyla ilişkisini etkilemiştir sadece kızlarıyla ilişkisini

² https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150911_12eylul_kadınlar

değil aynı zamanda kurgu boyunca da zaman kavramının yapıta yön verdiği yazar tarafından okura sunulmuştur. “*Nasıl da güçlü, onca badireden sonra dimdik durabiliyor hala! Kolay mı bu devirde üç genç kıza sahip çıkmak? Dendikçe kendine güveni arttı.*” (Sarısayın, 47) Odak figürün çevresindeki kişilerin Şahika Ener’i tebrik etmeleri 12 Eylül döneminin toplumda bıraktığı algıya örnektir. Şahika Ener kendisi kimlik arayışındayken kızlarının yanında annelik kimliğine bürünür. Geleneksel Türk toplumunda annelik kutsaldır. Değer verilen bir kimlik olmasıyla beraber anne kimliğine bürünen Türk kadını toplumun belirlediği çerçeve içinde annelik görevini gerçekleştirmesi gerekmektedir.

“Eğitim yöntemi belliydi, doğruluğuna inancı tamdı ve değişmesi söz konusu değildi. Hiçbir zaman itiraf etmiyordu gerçi, ama bana karşı tavrının aniden değişmesinden, günlük hayatımıza yansıyan beklenmedik tepkilerden, ona anlatamadığım olaylarla ilgili, inceden inceye kurgulayıp genellemeler üzerinden dile getirdiği yorumlarından anlaşılıyordu, peşime hafiyelik yaptığı.”(Sarısayın, 65)

Yapıtta Şahika Ener oldukça korumacı bir anne figürüdür, bu yönü yapıtta kızlarıyla yaşadığı sorunların temelinde yatan unsurdur. Annelerinin hayata ve o dönemin şartlarına bakış açısıyla kızların bakış açısının farklı olması da çatışmalara kanıttır. Kızlar çoğu zaman annelerinin kurallarını anlamazlar, doğal olarak da anneler kızların kurallar karşısında bu kadar ısrarcı olduğunu anlamazlar. Bu anlamsızlığın başka nedeni ise Şahika Ener’in “anne” kimliğine bürünmesi kızların ise bu kimliğe daha girmemiş olmalarıdır, kızları annelerinin verdiği yaşam mücadelesini anlayamazlar.

Yaşam mücadelesi boyunca odak figürün duygu durumunda birçok değişiklik yaşamıştır. Duygu durumu değişimini etkileyen bir başka faktör ise yapıtın 12 Eylül zamanında geçmesidir. Zaman kurguyu etkileyen önemli bir unsur olmuştur.

“Bildiğim Őu ki, annem tüm enerjisini Prenses’in evliliğine yönelmemiŐ olmasaydı, Ortanca Ankara’ya bu kadar kolay gidemez, bir yıl boŐta bekleyip tekrar sınava girmek zorunda kalırdı-siyasi olayların, đrenci çatıŐmalarının arttığı, üniversitelerin sık sık kapandığı bir dönemde, devrimci örgütlenmeleriyle, iŐgal ve boykotlarıyla nlenmiŐ bir okulda stelik”. (Sarısayın, 70)

O zamanın koŐullarının içinde mücadele vermek zorunda kalması odak figürün kızlarıyla çatıŐmalarına yol açmıŐtır. Yazarın zaman unsurunun bu yönde kullanması yapıtta yer alan olayları zaman etrafında ve 12 Eylül döneminin etkisi ile Şekillenen bir Şekilde gerçekleŐmesini sağlamıştır.

Zaman unsuru dışında yazarın ele aldığı anlatım biçimi odak figürün mücadelesini yansıtmakta önemlidir. Yapıt CD unsuru çevresinde Şekillenen belgelerden oluŐmuŐtur. CD’den çıkan notları tutan kiŐinin yazmaya ara vermiŐ orta yaŐlarında olan bir kadın olduğunu yapıtın daha ilk sayfalarında okuyucuya aktarılır. Günlüđün yazarı aslında zaman içinde snmŐ bir hikyeyi ele alıp canlandırmıŐtır. Günlüđün yazarı arkadaŐı sayesinde ulaŐtıđı CD ve günlükler yapıtın dilinde önemli bir rol oynamaktadır. Bunu yapıtın baŐında yer alan cümlelerinden de fark edebiliyoruz. *“Ben onları sahibinden ödünç aldım yalnızca, bir rastlandı sonucu karŐıma çıktıklarında görmezden gelmeye gönlüm elvermedi, geri çevirmeyi beceremedim.”* (Sarısayın, 15) Söz konusu olan bu kadın, yaptığı resimleri yok eden resim yapma konusunda tutkulu, yaŐlı bir kadındır. CD’den yazara aktarılanlar bir yapıt oluŐturabilecek nitelikte değildir bu nedenle yazar CD’deki yaŐamdan ilham alıp, kendine göre bir yaşam kurgulamaktadır.

III. ODAK FIGRN KADIN OLARAK VERDİĞİ YAŞAM MÜCADELESİ

Her bireyin toplumun baskılardan uzaklaŐacađı unsurları vardır. Toplumun kalıplaşmış kuralları bireyin uzaklaŐmasını ve zorlu yaşam mücadele boyunca kendini bulmasını

sağlamıştır. Benliğini toplumun baskısında kaybetmek istemeyen kadınlar kaçış yolu aramışlardır ve tutkularına sahip çıkmışlardır. Tutkular ve mücadeleler onların hayata tutunmasını sağlamıştır. Bir süre sonra tutkuları verdikleri yaşam mücadelesi yüzünden hırsları haline gelmiştir. Kadınların verdikleri mücadele toplumla sınırlı kalmamakla beraber hem ailesine hem de kendine ait olan sorumluluklar arkasında dimdik durmak için verdikleri mücadelede büyük zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Toplumda kimlik arayışında olan kadınlar ise, toplumun belirlediği rolleri benimsemek zorunda kalmışlardır ve zorluklar onların iç çöküntülerine neden olmaktadır.

III. A. ODAK FİGÜRÜN RESSAM KİŞİLİĞİNİN YAŞAM MÜCADELESİNE ETKİSİ

Yapıtta odak figür toplumsal yapının belirlediği norm ve baskıların çerçevesinde verdiği yaşam mücadelesinde birçok çatışma yaşar. Şahika Ener, aynı zamanda eşi tarafından terk edilmiş bunun üzerine üç genç kızına 12 Eylül zamanlarında mağdur olan, annelik hem de babalık yapmaya çalışan bir ressamdır. Hayatında kızlarından sonra tutkuyla bağlandığı diğer şey ise resim yapmak ve sergilerinin peşinden gitmektir. Aslında yapıtta tek başına mücadele verdiği çatışmalardan da anladığımız gibi resim yapmaya olan bağlılığı problemlerinden kaçma çabasıdır. Resim yapma tutkusu odak figürün hayatını etkileyen önemli unsurlarındandır. Resim yapmak onun için bulunduğu bunaltıcı ve baskıcı olan duygu durumundan kaçması için bir araçtır. Odak figür baskılarla beraber verdiği yaşam mücadelesini en aza indirmeye çalışır.

Odak figürün resim yapmaya bağlılığı ve tutkusu yalnızlığından uzaklaşıp kendini bulma isteğidir. *“Tutkuluydu belki, diye mırıldanıyorum, babam paylaşabilseydi tutku olarak kalırdı, hırsa dönüşmeyebilirdi. Yalnızlaştıkça resme sığınmak zorunda kaldı belki de...”* (Sarısayın, 68) Tek kaçış yolu resim yapmak olduğu için, Şahika Ener’in hayatında resim yapmak sadece hobi olarak değil bir tutku olarak yer almaktadır. Resim yapması aynı zamanda eski günlerini özlemesini de temsil etmektedir. Eskiden resim öğretmenliği yaptığı, eşi ile beraber olduğu ve

aile düzeninin bir nevi bozulmadığı zamanlara özlem duyar. Odak figür çocukluğuna, küçükken sürdürdüğü yaşama ve küçüklüğünde onun hayatında önemli olan uzamlara özlem duyar ve özlemini çoğu duyguları gibi resimler ile ifade eder. “*Annem resim öğretmeniydi. Karakalem resimler yapıyordu önceleri. Çocukluğunun geçtiği küçük kasabayı, üzüm bağlarını, ninesinin bağ evini ve tütün tarlalarını çiziyordu bıkip usanmadan.*” (Sarısayın, 45) Yazarın resimlerin arka planını uzun uzun betimlemesinin nedeni, özleminin odak figür içinde büyüdüğünü okuyucuya iletmektir. Odak figürün özlem duymasının yanı sıra yaşam mücadelesinin tümünü yüklenmeden önceki zamanlara geri dönme isteği uyanır. Şahika Ener’in özlemi çizdiği resimler betimleme tekniği ile de okuyucuya aktarılmıştır. Betimlemeler odak figürün duygu durumunu ve geçmişine duyduğu özlemi açıkça ifade etmek için kullanılmıştır.

“Televizyonun olmadığı, radyo yayınlarıyla oyalandığımız uzun kış gecelerinde bize bir masal gibi anlattığı ne varsa, karakalem resimlerindeydi artık. Kendi deyişiyle “bağlarda bahçelerde, ağaç tepelerinde geçen mesut çocukluk yıllarını” karakalem resimlerinde canlandırırken, uzak geçmişinin parlak renklerini de katıyordu siyah beyazın içine.” (Sarısayın, 45)

Odak figür içinde bulunduğu toplum baskısı içinden kaçmak için resim yapmayı adeta zaman makinesi ve kaçış unsuru olarak ele alır bu yüzden de yapıt boyunca Şahika Ener’in ressam kişiliği toplum baskısının en sık hissettiği durumlarda ortaya çıkar.

III. II. ODAK FİGÜRÜN EŞİ TARAFINDAN TERK EDİLİŞİ

İnsanoğlunda güven duygusunun arayışı doğumdan beri var olan bir arayıştır. İçgüdüsel olarak güven veren biri veya bir ortam arayışı biz insanlar için en öncelikli arayış olmuştur. Güven duygusu birçok farklı şekilde elde edilebilir ama en çok karşılaştığımız ise yaşamı ve hayatı bizlere güven veren eşle mümkündür. Bu nedenden dolayı güvendiğimiz biri tarafından

terk edilmek, tekrar bir güven arayışı içine girmek korku yaratır. “*Türk toplumunda dul kadın olmanın en zor tarafının "dul kadın" etiketi olduğunu ve güvensizlik yaşamalarıdır. Eşi vefat eden kadınlar dul kadın olmanın zorlukları arasında yalnızlık duygusunun yer aldığını, kendisini korumak için kısıtladığını, sosyal ortamlara girmeye çekinmektedirler.*”³ Korkunun yanı sıra başkalarının terk ediliş hakkında düşündüklerine önem verilir çünkü toplum baskısı bu terk ediliş karşısında kadın figürü tarafından verilecek her türlü tepkiyi ve davranışı önceden belirlemiştir. Buna uymayan kadınlar toplumun ağır eleştirilerine maruz kalır çünkü belirli baskıların doğru olduğu geleneksel toplum yapıları tarafından benimsenmiştir. Reddedilmek, terk edilmek insanın gururunu, güvenini kıran bir durumdur fakat terk edilme sonrasında toplumun duruma tepkisi, terk edilme durumundan daha ağır basar.

Yapıtta odak figür eşi tarafından terk edilmenin yükünü en uygun şekilde taşıyıp, kızlarını hayata hazırlamaya çalışmaktadır. Bu yük ona toplum tarafından verilmiştir. Artık nasıl davranacağına, kızlarını tek başına nasıl yetiştireceğine ve bundan sonra hayatını kimle nasıl bir şekilde paylaşacağını toplum karar vermektedir. Toplum ve onun yazısız kurallarına göre son derece hassas olan, bu konu hakkında kendini dikkatli olmaya zorlayan Şahika Ener bu nedenden dolayı yapıt boyunca birçok duygu değişimine maruz kalır. Duygu durumunun değişimi kendi içinde ve toplumla yaşadığı çelişkilere de yol açmaktadır. Yapıtta kızların babası, Şahika Ener ve kızları bırakıp terk etmiştir. Terk edilme odak figürü iki yükü birden üstlenmesine neden olmuştur. Hem “ideal” anne hem de “ideal” baba olmak onun görevi olmuştur ve görevlerini yerine getirirken toplumun belirlediği yazısız kuralların ve oluşan toplum baskısının dışına çıkamaz. Bu terk edilmenin sonucunda Şahika Ener, eski kocasıyla bağlarını koparmaya çalışmıştır çünkü kendini topluma her zaman güçlü ve ayakları üzerinde duran bir anne ve kadın olarak tanıtmak zorunda hissetmiştir. Her ne kadar güçlü bir kadın

³ <http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/7511>

olsa da toplum baskısı yüzünden kendini güçlü veya ayakta hissedemediği zamanlarda bile kendinden kaçmıştır ve toplumun baskıları dışında da kendi üzerine de baskı kurmuştur.

Her zaman güçlü gözükmeye çalışan odak figür aslında içinde yaşadığı sıkıntıları hiçbir zaman olduğu gibi dışarı aktaramamıştır. Bu da onun toplumun baskısı içinde kaybolup kendi içinde düşündüğü ve hissettikleri ile toplumun baskısıyla çelişmesine neden olmuştur. Fikret Ener yani Şahika Ener'in kocası hiçbir zaman Şahika Ener'e, tabii ki onun için kıymetli olan resimlerine değer vermemiştir bu da aslında kocasıyla yaşadığı çatışmaları beraberinde getirmiştir. Resim yapmak onun hayatında önemli bir yere sahiptir çünkü odak figür ancak resim yaparken kendini kendi gibi ve iyi hissetmektedir. Resim yaparken kendi gibi olup, toplumun baskılarından uzak bir şekilde düşünüp ve kendi hayatı hakkında değerlendirmeler yapmaktadır. Bu yüzden resim yapmak sadece bir meslek değil aynı zamanda yapıt boyunca kurguda, figürlerin başından geçen olayların temelinde yatan önemli bir yere sahip olan bir unsurdur. Kocasıyla yaşadığı çatışmalar tüm hayatını etkilemiştir çünkü kocasıyla yaşadığı çatışmalar toplumun baskılarına aykırıdır. Yazar odak figürün bu konu hakkındaki çatışmalarını ikiye ayırmıştır. Yapıtta bu konu bağlamında iki çatışma ele alınmıştır. Bunlarda bir tanesi Şahika Ener'in toplumla çatışması bir diğeri ise eski eşi ile çatışmasıdır. İki çatışmayı okuyucuya aktarırken anlatım tekniklerinden yararlanmıştır. Şahika Ener'in kendisi ile çatışmalarını yansıtmak için daha çok iç diyalog anlatım tekniğini tercih eden yazar tekniği odak figürün duygu değişiminde iç çatışmaların etkili olduğunu okuyucuya aktarmıştır. *"Kimbilir ne haldeydi o kazayı yaptığında. Yanında şırfıntının teki. Nerden bulduysa artık! Düşük kadınlardan hoşlanıyorsa madem, benimle işi neydi? Sanat hayatımı da mahvetti, hep onun yüzünden!"* (Sarısayın, 110) Odak figür eşine hala kızgındır, bu durumda ondan bahsederken kullandığı üslup hem içinde hissettiklerini dışına dökmesi hem de eşi ile yaşadığı ilişkiden pişman olduğunu göstermektedir. Yazar odak figür ve eşi ile çatışmalarını ele alırken geriye dönüş tekniğini kullanmıştır. Bu teknikle geçmiş yaşamının sorunlarını, şimdi karşı

karşıya kaldığı sorunları karşılaştırmıştır. Odak figürün duygu değişimine neden olan başka bir etken ise eşi ile yaşadığı çatışmalardır. Eşinin hiçbir zaman Şahika Ener'in tutkuyla bağlandığı ressam kişiliğine önem vermemiştir. *“Sanat hayatımı da mahvetti, hep onun yüzünden!”* (Sarısayın,110) Bu yüzden Şahika Ener kendini değersiz hissetmiştir fakat yıllarca hayatını paylaştığı eşine bunu yansıtmamıştır. Eşi onun için bir alışkanlığa dönmüştür, bu yüzden eşi ile hayatlarını ayrı yollarda devam etmeye karar verdiklerinde terk edilişi kabul etmek Şahika Ener için daha zor olmuştur.

Geleneksel toplum tarafından terk edilmişin yalnızlığı peşinden getirdiği kabullenmiştir bu da Şahika Ener'in yalnızlıkla karşı karşıya kaldığında hiç olmadığı birine bürünmesinde önemli bir etkidir. *“Babamın gidişinden sonra alkolle tanışmayı, belki de alışmayı deniyor. Kim bilir nasıl çaresiz ki deniyor başarısız olsa da.”* (Sarısayın, 55) Odak figür her ne kadar güçlü bir karakter olarak kendini yansıtsa da, duygu durumunun değişmesinin önüne geçebilecek kadar güçlü değildir. Terk edilmenin ortaya çıkardığı yalnızlık duygusu, bu duygunun peşinden gelen yalnız kalma korkusu odak figürü hem duygusal açıdan hem de karakter açısından değiştirmiştir. Korkularla mücadele ederken değişen duygu durumu doğrultusunda alışkanlıkları da değişmektedir. Terk edilmiş-yalnızlık korkusu odak figürün tamamen başka bir kişi olmasına itmiştir. Aynı zamanda daha önce yapmadığı şeyleri yapması, alışkanlıkların dışına çıkması odak figürün değişen duygu durumunun başka bir göstergesidir. Yalnızlığın çaresizliği ile yüzleşirken her ne kadar başarısız olsa da güçlü bir figür olduğunu okuyucuya yazar yine odak figürün yaşam mücadelesi üzerinden işlemiştir. Anlaşmazlıkların nedeninin çoğu duygusal bakımdan daha müsait gözüken kadına yıkılsa bile aslında bu durumda çatışmaların nedeni eşit şekilde paylaşılmalıdır. Her birey gibi topluma ait olma çabası Şahika Ener'de de vardır bu yüzden topluma aykırı yapacağı her davranıştan kendini uzak tutmaya çalışır bu durumda kendi ailesi ve eşi ile ilişki durumuna dair gerçekleri görmesini engeller. İlk başta odak figür bazı gerçeklikleri görmezden gelse bile sonunda

gerçekliklere göğüs gerip terk edilmeyi kabul etmeye başlar. Her kadın gibi Şahika Ener’de ilk başta üzüldüğünü, terk ediliş sonucu yaşadığı güven korkusunu kimseye belli etmeden içinde yaşar fakat kurgunun devamında yaşadığı duyguların hepsinin verdiği kararlarda görebiliriz.

III. III. ANNE-KIZ İLİŞKİSİ

Aile, toplumu temsil eder. Ailedeki her bireyin geleneksel toplum yasalarına bağlı görevleri vardır, fakat sorumluluklar üzerindeki baskıyı çoğu zaman geleneksel Türk toplumunda anne üstlenir, bu sebepten dolayı bu yöndeki baskılar “ideal” anne, eş kimliği kadın üzerinden kurulur. Bu oluşturulan ideal kadınlık kimliğinin görevi çocuklarını en iyi şekilde yetiştirip onu korumaktır. Hem ideal anne figürü, hem ideal kadın, hem de eş figürü toplum tarafından oluşturulmaya çalışır. Yapıtta bu durumu en çok odak figür, kızlarıyla ilişkisindeki çatışmalarda, duygu durumunun değişiminde görmekteyiz. Şahika Ener kızlarını oldukça baskı içinde büyütür. Her kızının kişiliğine uygun kurallar kuran odak figür, kurduğu baskılardan, kurallardan dolayı anne-kız ilişkisinde çatışmalar yaşar. Toplumun ona nasıl davranacağını söylediği gibi Şahika Ener’de kızlarının nerde ne zaman nasıl davranacağını belirler. Belirlemeler kendisinin izinlerine bağlıdır. Kızlarını korumak için onların en güzel yıllarını kısıtlar fakat aralarındaki güçlü anne kız bağı bozulmaz çünkü kızlar annelerinin üstüne gelen baskıları farkındalardır.

“Annemin ruhunda kopan fırtınaları anlayamasak da değiştiğini hissediyorduk. Babamın ani gidişini kabullenmiştik, ama bu değişimi yadırgamıştık nedense. Varlığıyla yokluğu pek belli olmayan; tüm yöntemi, aile içi otoriteyi karısına devretmiş silik bir insanın, babamız da olsa hayatımızdan çıkması büyük bir sorun yaratmamıştı o sıralar.” (Sarısayın,51)

Kızlarını her daim korumak isteyen Şahika Ener onları en iyi şekilde yetiştirmek ister. Çevresi ile de yaşadığı çatışmalar kurgu boyunca onun duygu durumunu ve aile ilişkilerini etkilemiştir. Çatışmalar yapıtta genelde okuyucuya kızları, kendisi arasında geçen diyaloglarla verilir. Sadece kendisi ile değil aynı zamanda çatışmalar kızların düşündükleri sayesinde de aktarılır. Kızların kendi aralarında geçirdikleri konuşmalar genelde yapıtta diyalog anlatım tekniği ile işlenmiştir.

“Seni bile uzaklaştırdı ya kendinden, helal olsun Şahika Hanım’a! Diyor Ortanca. Koskoca bir hayatı burnundan kıl aldırmadan sürdürmek! İnanılır şey değil... Hiç değişmedi. Resim konusunda bu kadar hırs yapmasaydı babamı da kaybetmeyebilirdi bence...” (Sarısayın, 68)

Bunun yanı sıra kızların anneleri ile yaşadıkları çatışmalar hakkındaki düşünceleri iç çözümlene anlatım tekniği ile okuyucuya aktarılmıştır. Odak figürün kızlarıyla yaşadığı çatışmalar nedeni ile yalnız hissetmektedir. Kızlarıyla aralarındaki bu hissin nedeni ise Şahika Ener’in hırslarının bazen anne-kız ilişkilerinin önüne geçmesidir. Bunun dışında ise yaş farklarından dolayı çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Evde yaşanan çatışmalar, yalnızlık duygusu Ortanca ve Prenses evden gidince daha baskın hale gelmiştir. Bunun sonucunda ise Sarı Papatya, annesi arasındaki çatışmalar yalnızlık hissi üzerinden işlenmeye başlamıştır. *“Annenin yanına dönüyorsun. Ben de dışarı çıkmak istiyorum, ben de! Ablalarım evde yok, babam evde yok, kimse yok. Sen hep iş yapıyorsun, anneannem yatıyor, bağılıyor, canım sıkılıyor, kimse benimle ilgilenmiyor! Lütfen biz de gezmeye gidelim, lütfen!” (Sarısayı, 75)* Anlatım teknikleri yapıtta hem edebi açıdan hem de duygusal açıdan farklı değerler katmaktadır. Anne-kız ilişkisinde iki tarafın da düşünceleri kurguda verilmiştir. Odak figür her ne kadar hayatını toplumun baskılarına uygun şekilde kurmaya çalışması ise yaşadığı çatışmaları tetiklemiştir.

Şahika Ener, üç kızını da topluma uygun yetiştirme çabası da kızlarıyla arasında kurulan bağ üzerinde çatışmaları ortaya çıkarmıştır. Üç kızının da yaşları birbirinden farklı olduğundan dolayı anneleri ile kurdukları ilişkiler birbirinden farklıdır bu nedenle de yaşadıkları çatışmaların hem ortak hem de farklı yönleri vardır. Toplumla, eski eşi ile, kızlarıyla, kendi endişeleri ile, hatta kendisi ile yaşadığı çatışmalar hem yaşam mücadelesini kurgudaki önemini ifade eder. Yazar, yapıtta odak figür ve kızlarıyla ilişkisini okuyucuya aktarırken lakaplardan bol bol yararlanarak yapıtta işlemiştir. Kızların farklı karakterleri dolayısıyla anneleri ile kurdukları farklı anne kız ilişkisini vurgulanır. Büyük kız “Prenses”, yaşından dolayı “Ortanca”, en küçük kızı ise yapıtta “Sarı Papatya” olarak verilmiştir, yapıtın hiçbir bölümünde kızların kendi isimleri geçmemektedir. Odak figür, Şahika Ener, kızlarını topluma hazırlamak için oldukça büyük bir yaşam mücadelesi vermektedir. Yapıttaki yaşam mücadelesi kurguyu şekillendiren başka bir unsurdur.

Şahika Ener, hem annenin hem de babanın yükünü kendi üstüne almaktadır çünkü kızlarının hiçbir eksikliği olmadan yetiştirip kendisinin mücadele ettiği konumlara düşmekten korumaya çalışmaktadır. Kendisi yalnızlığı eşinin terk edilmesi sonucu tatmıştır. Kısa sürede hiç hissetmek istemediği bir duygu durumu olmuştur bu nedenle de kızlarının da aynı eksiklikleri yaşamadan yetiştirmek istemektedir. Şahika Ener’in ressam kimliği dışında büründüğü bir başka kimlik ise annelik kimliğidir. Kızları güven duygusunu babasız bir evde ilk defa annelerinde hissetmişlerdir. Babaları kızların gözünde daha silik, güçsüz, arka planda yer alan bir karakter olmuştur çünkü yazar terk etmenin ve sonuçlarını iki farklı odak figür üzerinden okuyucuya aktarmıştır.

“Fikret Ener: Çocuk yaşta babasını kaybetmiş. Dul kalan annesi mal mülk bölünmesin diye kocasının kardeşiyle evlendirildikten sonra annesinden de, amcasından da nefret etmiş. “Çöpsüz üzüm” annemin deyişiyle. Ailesinden uzaklaştıkça içine kapanmış, yatılı okullarda tek başına ve sevgisiz büyümüş. Silik, kimliksiz adeta.” (Sarısayın, 51)

Kızların babaları hakkında konuşurken kurdukları diyalogda kullandıkları üslup aralarındaki ilişkinin yakın olmadığının bir göstergesidir. Ayrıca babalarını tanımlarken kullandıkları “silik”, “kimliksiz” gibi sıfatlar onların gözünde babalarının, anneleri kadar güçlü bir yaşam mücadelesi veremediğinin kanıtıdır. Kızların babalarıyla ilişkileri hiçbir zaman anneleri arasındaki ilişki kadar samimi olamaz çünkü kızlar anneleri ile aynı çatıyı paylaşmaktadır, kısacası annelerini daha yakından tanımaktadırlar. Bir yandan kaçan evi terk eden bir baba figürü diğer yandan da yalnızlıkla ve terk edilmenin acısıyla mücadele eden güçlü bir kadın kimliği yer almaktadır. Bu kimlik sayesinde odak figürün yaşam mücadelesinin zorluğu belirtilmiştir. Her ne kadar yaşadığı yalnızlık duygu durumunu değiştirse de odak figür yaşam mücadelesi boyunca toplumun yarattığı hazır kimliğin içine girmeyi değil, dik durmaya çalışan güçlü bir kadın kimliğinin içine girmiştir. Yaşam mücadelesi boyunca yaşadıkları olaylara rağmen başı dik bir şekilde ilerlemiştir.

IV. SONUÇ

Ayşe Sarısayın’ın “Ansızın Günbatımı” adlı yapıtında işlenen yaşam mücadelesi kadın kimliği ele alınarak odak figür üzerinden işlenmiştir. Yaşam mücadelesi boyunca odak figür “yalnızlık”, “terk edilişler” ve “kimlik arayışı” alt başlıklarında değerlendirilmiştir. Bu alt başlıklar duygu durumunu etkileyen unsurlardır. Duygu durumunun değişimi ise yapıttaki çatışmaları ortaya koymaktadır. Alt başlıklar yapıtta odak figür ve ailesi aracılığıyla okuyucuya aktarılmıştır. Şahika Ener’in “yalnızlık” duygusu eşinin onu terk etmesi sonucu ortaya çıktığı görülmektedir. Bu yalnızlığın sadece odak figürün eşi ile ilişkisinde değil aynı zamanda kızıyla yaşadığı çelişkilerinde de ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Yapıtta odak figürün kızlarıyla ilişkisinde çatışma yaşamasının bir nedeni de 12 Eylül döneminin yaptırımlarından olduğu görülmüştür. Duygu durumunun değişikliklerinin odak figürün kendi iç çatışmalara da yol açtığı gözlemlenmiştir. Şahika Ener hem kimlik

arayışında, hem de toplumun baskılarıyla mücadele ederken yüzleştiği zorluklardan uzaklaşmak için ressam kimliğine sığındığı tespit edilmiştir. Toplumsal yapı içinde kadın olarak hem çevresi ile hem de kendi içinde çatışmalar yaşadığı görülmüştür. Yazar, kullandığı üslup ve anlatım teknikleri ile odak figürün tutum ve davranışlarını ortaya koymuştur.

Toplumsal yapı içinde kadının yaşam mücadelesi, Şahika Ener üzerinden duygu durumunun değişimi, kimlik arayışı unsurları üzerinden verilmiştir. Yapıt boyunca kadın olarak mücadele verdiği yaşamın bir parçası olarak görülmüştür. Tez çalışmasında odak figürün kadın olarak kimlik arayışının toplumdaki baskı sonucu oluşan bir arayış olduğu kanısına varılmıştır.

V. KAYNAKÇA

Ansızın Günbatımı: Roman. Ayşe Sarısayın. Can Sanat Yayınları – 2014

Arslan, Rengin. BBC News. 12 Eylül'de kadın olmak - BBC News Türkçe. Eylül 12, 2015

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150911_12eylul_kadinlar

Denizli, Sude. “GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRK EDEBİYATINDA KADININ YERİ.” *Academia.edu-ShareResearch*,

www.academia.edu/37815362/GEÇMİŞTEN_GÜNÜMÜZE_TÜRK_EDEBİYATINDA_KADININ_YERİ

Seçen-Hilal Kübra,Uzunkaya. “Türkiye'de Boşanma Ve Eş Kaybı Bağlamında Dul Kadın Algısı.” *Acikerisim.selcuk.edu.tr*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1 Ocak.

1970, <http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/7511>